

341.456
343.985
351.746.2

MEĐUNARODNA POLICIJSKO-OBAVJEŠTAJNA SARADNJA

MSc Dženis Šaćirović*

Apstrakt:

U ovom radu, autor upoznaje sa sadržinom međunarodnih policijskih odnosa, obavještajnim djelatnostima na multilateralnom planu razmjene podataka i saradnji na otkrivanju i sprečavanju krivičnih djela i njihovih učinioca, sa aspekta neophodnosti. S druge strane, autor izvodi dominirajuća mišljenja kako domaćih, tako i regionalnih autora po tom pitanju, ne zaobilazeći praksu i kratku hronologiju djelovanja na međunarodnim okvirima, tačnije, potpisanih sporazuma kao uspostavljujućih modela djelovanja i obaveza. Dalje, spominju se svi činiooci, subjekti i oblici obavještajne saradnje na međunarodnom nivou. Kritika savremenim političkim implikacijama odražavanih na polju bezbjednosti, jedan je od problema na koje autor na kraju ukazuje sa ciljem da teorijski i praktični dio ne zaobiđe suština problematike danas u svijetu, a to je situacija da se politički međudržavni odnosi, nikako ne smiju staviti iznad suštine realiziranja zaštite ljudi i dobara. U prilog tome ide neefikasna, zakasnjela ili namjerna reakcija u razmjeni informacija u tijeku terorističkih i diverzanstskih napada na neke države, potpisnice i one koje su imale pravo da im se prosljeđuju informacije od fundamentalnog značaja.

Ključne riječi: Međunarodni, multilateralni, sporazumi, obavještajna saradnja, razmjena informacija, političke implikacije.

UVOD

Priroda savremenih prijetnji bezbjednosti i način njihovog ispoljavanja povećali su potrebu za saradnjom obavještajnih službi. Osnovni oblik međunarodne obavještajne saradnje realizira se na bilateralnom nivou, bez obzira na sve zastupljeniju multilateralnu saradnju u okviru međunarodnih organizacija i različitih obavještajnih foruma. Da bi se u potpunosti iskoristili efekti obavještajne saradnje, neophodno je precizno definirati ciljeve koji se žele ostvariti, uz analizu koristi koja se pri tome ostvaruje u odnosu na rizike koje saradnja sa sobom nosi. Osnovne prednosti obavještajne saradnje jesu povećanje nacionalnih obavještajnih

* Saradnik u nastavi na Departmanu za pravne nauke Univerziteta u Novom Pazaru, e-mail: dzenis.sacirovic@hotmail.com.

kapaciteta, smanjenje operativnih troškova i mogućnost provjere dostupnih podataka. Osim toga, obavještajna saradnja često donosi i političku korist. Međutim, treba imati u vidu da obavještajne službe koriste proces obavještajne saradnje za prevazilaženje nacionalnih zakonskih ograničenja u radu i kao kanal za posredan utjecaj na donosiocima odluka zemlje sa čijom službom saraduju. Pri tome, što je veća razlika u obavještajnim kapacitetima između službi koje saraduju, to je veća i mogućnost utjecaja na slabijeg učesnika. Bez obzira na rizike koje nosi obavještajna saradnja, za savremene obavještajne službe izolacija nije rješenje. Kao što je naglašavao bivši direktor Vojnog štaba EU, general-potpukovnik Dejvid Liki, nije dovoljno samo razmjenjivati obavještajne podatke, već je neophodno zajedno raditi na njihovoj izradi. To podrazumijeva aktivnu saradnju u svim elementima obavještajnog ciklusa, čiji rezultat je obavještajni proizvod višeg kvaliteta.¹

POJAM, PREDMET I SADRŽINA MEĐUNARODNIH POLICIJSKIH ODNOSA

Međunarodni policijski odnosi posmatraju se kao odnosi koji se na međunarodnom planu uspostavljaju između policijskih organa i institucija različitih država u cilju izvršavanja zadataka koji se pred njih postavljaju u vezi borbe za održavanje javnog reda i protiv kriminala kao jednog od aspekata narušavanja javnog poretka.² Ovakvo određenje ima trojako značenje.

Prvo, iako odnosi između policija različitih država mogu biti izučavani i u njihovoj ukupnosti, ovdje se taj pojam primjenjuje samo na odnose između službi javne bezbjednosti, ili sudske policije, ili kriminalističke policije. Onaj drugi, tajni domen međunarodnih policijskih aktivnosti, je isključivo politički; on je izuzetno značajan za državu, ali predstavlja zatvorenu oblast sa posebnim pravilima organizacije i rada, koja upravo zbog zatvorenosti i posebnosti ne omogućavaju naučna istraživanja i uopštavanja.

Drugo, pojam se ograničava na odnose između policijskih organa i institucija. Drugi organi i ustanove, također, mogu obavljati poslove koji spadaju u domen nadležnosti policije, odnosno unutrašnjih poslova (na primjer: u armiji, u diplomatiji, u carini), ali oni to čine shodno sopstvenim pravilima o ustrojstvu i radu koja imaju posebne karakteristike.

Dodatni razlog ovog razgraničavanja leži u činjenici da različite nepolicijske službe koje izvršavaju funkcije koje izvršava i policija, imaju različito mjesto u organizaciji državnog aparata. Tako se, npr., funkcije carinske službe u nekim zemljama svrstavaju u policijske funkcije, a drugim zemljama u administrativne.³ Takođe je potrebno napomenuti da su na ovaj način iz pojma međunarodnih policijskih odnosa isključeni odnosi koje na međunarodnom planu mogu uspostavljati privatne službe koje preuzimaju neke funkcije policije; njihov broj i

¹ Lazović, R.R.: Međunarodna obavještajna saradnja, Vojno delo, Ministarstvo odbrane Republike Srbije, Beograd, 2013, str. 53-54.

² Babović, Budimir.: Policija u svjetskom poretku, Beograd, 1997, str. 68.

³ Anderson, M.: Policing the World, Oxford University Press, Oxford, 1989, p. 5.

obim rada stalno se povećavaju što je svojevrsni pokazatelj neuspjeha policije u izvršavanju misije koja joj je povjerena.⁴

Sve do početka XX vijeka, u Francuskoj je borba protiv kriminala bila u isključivoj nadležnosti lokalnih organa. Kada je kriminal počeo naglo da raste, lokalna policija bila je nemoćna ako kriminalac izbjegne sa njene teritorije. U javnosti su izrečene oštre kritike, a jedan poslanik u Nacionalnoj skupštini rekao je da je sistem istrage "arhaičan i praistorijski". Tadašnji ministar unutrašnjih poslova, Žorž Klemanso, ubrzo je formirao 12 regionalnih brigada mobilne policije i one su preteča sadašnje sudske policije.⁵

U Švedskoj, sve do 1965. godine nije postojao nikakav oblik rada ili oragn koji bi na nacionalnom nivou koordinirao aktivnosti 566 opštinskih policija. U novim uvjetima povećane socijalne mobilnosti anonimnosti, te policije više nisu mogle da na zadovoljavajući način odgovaraju novim problemima, a razlike između pojedinih općina u pogledu broja osoblja, obrazovanja policajaca i opreme policije bivale su sve veće.⁶

Reforma policije u Belgiji, 1991. godine, proistekla je ne samo iz unutrašnjih potreba da se prevaziđe odsustvo svake koordinacije između četiri različite policijske službe, nego i iz problema koji su zbog takvog stanja stvari na unutrašnjem planu, nastajali u kontekstu međunarodne policijske saradnje.⁷

U pogledu sadržine međunarodne policijske saradnje, moguće je izdvojiti sledeće osnovne kategorije:⁸

- **Razmjena informacija** o potencijalnim ili konstatovanim izvršiocima krivičnih djela ili o samim krivičnim djelima je prvi i najčešći sadržaj međunarodne saradnje u ovom domenu. Upravo oko tog pitanja ona je počela da se razvija još u prošlom vijeku. Na kongresu u Štokholmu 1978. godine (v. str. 130-131) pledirano je za razmenu policijskih objava o traženim licima, a taj zahtev kasnije će ući u mnoge međunarodne konvencije: Međunarodni aranžman protiv trgovine bijelim robljem 1904. godine, Međunarodna konvencija o suzbijanju pravljenja lažnog novca 1929. godine, Jedinstvena konvencija o drogama iz 1961. godine, međunarodne konvencije o bezbjednosti vazdušnog saobraćaja (Hag 1970, Montreal 1971), Konvencija UN protiv nezakonitog prometa opojnim drogama i psihotropnim supstancama 1988. godine, itd.
- **Preduzimanje radnji za račun vlasti strane države** postala je uobičajena praksa, a naročito obuhvata pronalaženje lica, policijsko saslušavanje, stavljanje u pritvor ili hapšenje. Nije rijedak slučaj da policija samostalno izvršava neke od ovih radnji, na osnovu molbe stranog organa, jer one mogu

⁴ Babović, B.: Ibid.

⁵ Encyclopedie Nationale de la Police, Paris, 1955.

⁶ Romander, H.: La reforme de la police suedoise, Revue internationale de criminologie et de police technique, No 4, 1986.

⁷ Babović, B.: Ibid, 70.

⁸ Ibid, str. 70-71.

spadati u isključivu nadležnost policije. Tako će, na osnovu međunarodne poternice objavljene preko Interpola, policija staviti u pritvor lice čije se hapšenje traži u cilju ekstradicije; o daljoj sudbini uhapšenog potom odlučuju nadležni pravosudni organi, pošto je policija obavila svoj dio posla.

- **Zajedničke akcije sa policijskim organima druge države (ili drugih država)** predstavljaju kategoriju koja se razvila počev od sedamdesetih godina pa nadalje. Ona podrazumijeva prisustvo stranih policajaca u sprovođenju policijske akcije koja može imati za cilj prikupljanje informacija u okviru preliminarnog krivičnog postupka, otkrivanju mjesta gdje se pripremaju ili vrše krivične radnje (npr. štamparija lažnog novca), presecanje kanala za šverc droge, itd. Teorijski, strani policajac samo prisustvuje određenoj akciji, ali se zna da u praksi često nije tako, već da je on aktivni učesnik. Strani policajci aktivno učestvuju i u namještenim (fingiranim) kombinacijama kupoprodaje droge, falsificiranih novčanica, itd., kao prurušeni kupci, prodavci ili posrednici. Kada je u pitanju borba protiv droge, ovaj vid saradnje legaiziran je na multilateralnom planu Konvencijom UN iz 1988. godine, koja preporučuje stvaranje zajedničkih timova u određenim situacijama.

Krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina posebno aktuelne bile su "kontrolisane isporuke" droge, kao jedan od oblika zajedničkih akcija. Ova operacija sastoji se u tome što se, kada se utvrdi da će određena pošiljka droge biti upućena nekom maršutom, organizira diskretno praćenje pošiljke preko jedne ili više država, kako bi se zaplena izvršila tamo gdje je droga upućena i na taj način otkrio švercerski kanal i pohvatao veći broj učesnika. Policija zemlje preko koje isporuka tranzitira, ne intervenira da bi prekinula krivično djelo koje je u toku na teritoriji u njenoj jurisdikciji, nego prepušta policiji druge zemlje da to učini. (npr.: kamion za koji se zna da nosi određenu količinu droge, biva praćen preko teritorije više zemalja kako bi se na konačnoj destinaciji droge otkrila mreža švercera). Često je za realizaciju ove operacije potrebno prisustvo i neposredno učešće stranih policajaca. Radi se o jednom obliku koji podrazumijeva privremeno i djelomično ustupanje organima druge države suverenih prava policije. Tu je, također, implicirano ustupanje materijalne koristi koja se može ostvariti zaplenom droge, kao i političkih i moralnih beneficija koje bi tim aktom bilo moguće dobiti.⁹

"Kontrolisane isporuke" ugovaraju se u procesu saradnje, a podlogu i podstjecaj za takvu saradnju pruža pomenuta Konvencija UN iz 1988. godine. Tehnička pomoć i saradnja važan je vid policijske saradnje. Kao i u drugim oblastima, ona se sastoji u pružanju finansijske ili druge materijalne pomoći, naročito u ustupanju opreme, ili u obrazovanju kadrova. Tehnička pomoć najčešće se realizira u bilateralnim okvirima, ali se preko Interpola ostvaruje redovna multilateralna tehnička pomoć kroz dodjeljivanje stipendija. Interpol se, također angažirao u obezbjeđivanju finansiranja određenih projetaka tako što su neke države koje su posebno zainteresirane, a uz to su i imućnije, izdvajale namjenska

⁹ Ibid, str. 71.

sredstva (npr.: za razvoj telekomunikacione mreže u nekom regionu) koja su uložena u opremanje policijskih službi u zemljama članicama Interpola. Privredna i tehnička saradnja mogu predstavljati značajan dio ukupnih privrednih odnosa između dvije zemlje.¹⁰

MEĐUNARODNA SARADNJA NA PLANU OBAVJEŠTAJNOG RADA

Multilateralna saradnja obuhvata nekoliko aktera koji nisu nužno samo zemlje. Takva saradnja često se odvija pod okriljem međunarodnih organizacija. Prema nekim skepticima, ovo može biti opasno, jer sa povećanjem broja aktera u razmjeni, postoje rizici za oslobađanjem podataka (koje utječe na nacionalnu bezbednost) koji su, također, visoki. Međunarodna obavještajno-bezbjednosna saradnja može da se definiše u smislu saradnje civilne sa obavještajnim i bezbjednosnim službama i saradnje bezbjednosnih struktura (policija) i između struktura vojne odbrane. Sistemski pristup saradnje u vezi sa obavještajno-bezbjednosnim radom opisao je Aldrich.¹¹ Neke multilateralne obavještajne i bezbjednosne Evroatlantske veze su bile veoma važne u prošlosti, naročito iz perspektive suzbijanja tajne obavještajne aktivnosti. Period poslije 11. septembra 2001. godine bio je, međutim, uglavnom fokusiran na saradnji u borbi protiv terorizma i organiziranog kriminala. Ključne organizacije ili grupe ovdje su UKUSA sporazum, savez CAZAB, Kilowatt i Megaton sistem, Bernska grupa ili klub i Protivteroristička grupa.¹²

UKUSA sporazum¹³ je potpisan u junu 1948. godine između SAD, Velike Britanije, Australije, Kanade i Novog Zelanda. Saradnja u oblasti SIGINT, također, takođe je uključila razvoj ECHELON projekta započetog od strane američke Agencije za nacionalnu bezbjednost. Njegova svrha je, u okviru globalne telekomunikacione mreže, da presretne e-mail, faks i telefonsku komunikaciju. Sistem kontroliše nevojne ciljeve (vlade, organizacije, kompanije i pojedince). To presreće velike količine informacija, analizira ih i uz pomoć preciznog softvera, hardvera i ekstrakta bira samo podatke od interesa. Podaci su izabrani na osnovu ključnih riječi. U okviru CAZAB saveza, šezdesetih godina prošlog vijeka počeli su se skupljati i proučavati i razmjenjivati obavještajni podaci o obavještajnim strukturama Sovjetskog Saveza. Sedamdesetih godina prošlog vijeka, nastalo je video uspostavljanje dva obaveštajna sistema, Kilowatt i Megaton, od strane grupe zemalja koje su željele da razmjenjuju podatke o terorizmu Bliskog istoka. Standardni kao transatlanski partneri sistema su takođe pridružili se: Norveška, Izrael i J. Afrika. Od svih sistema za razmjenu podataka, najuporniji ili stalni je Bern

¹⁰ Ibid, str. 72.

¹¹ Aldrich.R.J.: Transatlantic intelligence and security cooperation, International Affairs, 80 (4), 2004, pp. 731-753.

¹² Ibid.

¹³ Vidi: Richelson, J.T.: The U.S. Intelligence Community, Fifth Edition. Boulder, Colorado, Westview Press, 2008, 242-346.

grupa osnovana 1971. godine. Prvobitno je uključeno šest evropskih bezbjednosnih službi, uključujući britanske službe bezbjednosti, francuske DST, nemački BVF i Švedski SAPO. Sastanci direktora na nivou su se održavali dva puta godišnje, a nemaju za cilj da budu isključivo okupljanja. U 2004-toj godini, ova grupa daje 17 bezbjednosnih službi iz zemalja članica EU koje razmjenjuju podatke čijim komunikacionim vezama upravlja Velika Britanija. Klub uključuje radne podgrupe koje se bave pojedinačnim konkretnim problematičnim oblastima kao što su terorizam i organizirani kriminal. Posle 11. septembra 2001. godine, Bern klub osnovao je novu organizaciju zvanu Counterterrorism grupa (BPS). Ovo je posebno tijelo sa širokim spektrom članstva u obavještajnom sistemu EU i bezbjednosnih službi, i koje dodatno koristi usluge SAD-a, Švajcarske i Norveške. Prvi sastanak je bio CTG u novembru 2001. godine. Trenutno, najvažnija aktivnost ove grupe je identifikacija prijetnje od terorizma. Iako nije pod direktnom jurisdikcijom EU, njene analize bezbjednosnih prijetnji dostupne su individualno visokim EU odborima. CTG nema formalno sedište, a njegovo predsjedništvo rotira zajedno sa predsedavajućim EU. U 2004-toj godini, doneta je odluka za CTG da preuzme važnu ulogu za obavještajnu djelatnost u implementaciji Evropske Deklaracije protiv terorizma. Također, u maju 2004. godine, grupa je prihvatila nove članove iz obavještajnih službi, tačnije deset novih članica EU.¹⁴ U odnosu na klasični, ili organizirani, kriminal postoje institucije, kao što su INTERPOL, EUROPOL ili EGMONT koje se bave finansijskim aspektima organiziranog kriminala ili terorističkim organizacijama.

Posebnu pažnju treba posvijetiti analizi obavještajno vezanih saradnji u dve veoma važne međunarodne organizacije, odnosno NATO-a i Evropske unije. Dok jedan fokus saradnje leži u odbrani i vojnim sektorima i borbi protiv terorizma, drugi razvija jednako ovu saradnju, kako u civilne tako i u vojne oblasti. Za razliku od Evropske unije, obavještajna aktivnost predstavlja suštinski element NATO-a, jer je nastala kao sigurnost političke organizacije, dok je EU ustanovljena i izgrađena kao ekonomska organizacija.¹⁵

RAZMJENA OBAVJEŠTAJNIH PODATAKA

Razmena obavještajnih podataka je za obavještajne službe jedan od načina njihovog prikupljanja. U tom smislu, praksa razmjene obavještajnih podataka odavno je prisutna u miru među diplomatama, a u ratu među saveznicima. Do razmjene obavještajnih podataka dolazi kada jedna država, odnosno njena obavještajna služba – pošiljalac, proslijedi svoje obavještajne podatke drugoj državi

¹⁴ Črnčec, D.: Nova obveščevalna paradigma in Evropska unija, *Varstvoslovje-Revija za teorijo in prakso zagotavljanja varnosti*, Fakulteta za Varnostne vede Univerza v Mariboru, let 11, št/no.1, Maribor, 2009, str. 137-138.

¹⁵ *Ibid*, str. 138.

– primaocu.¹⁶ Česta je pojava da se termini informacija (information) i obavještajna informacija (intelligence) u procesu razmjene obavještajnih informacija koriste kao sinonimi, kako bi se sakrila prava priroda aktivnosti. Bez obzira na semantičke razlike, u oba slučaja radi se o razmjeni obavještajnih podataka i informacija. Za proces razmjene i dijeljenja obavještajnih podataka na Zapadu se koriste engleski izrazi *intelligence exchange* i *intelligence sharing*. Izraz *intelligence exchange* koristi se da označi razmjenu obavještajnih podataka između dvije strane, dok izraz *intelligence sharing* uključuje pretpostavku da postoji zajednički informacioni fond (information clearing house), koji predstavlja čvornu tačku za sve subjekte uključene u zajedničku razmjenu (podjelu) obavještajnih podataka. Ovako posmatrano, razmjena (dijeljenje) obavještajnih podataka indirektno ili direktno uključuje više od dva učesnika u razmjeni. Iako se često koriste kao sinonimi, izraz *intelligence exchange* se u stručnoj literaturi vezuje za bilateralnu obavještajnu saradnju, dok se izraz *intelligence sharing* koristi da označi multilateralnu saradnju, poput one koja se realizira u okviru međunarodnih organizacija kao što su EU, NATO i dr.¹⁷

Kao ključni činilac obavještajne saradnje, razmjena obavještajnih podataka obuhvata ustupanje (1) specifičnih, tekućih i ponekad visoko osjetljivih informacija, u realnom vremenu, o objektima obavještajnog interesiranja i (2) generalnih procjena situacije, trendova i mogućnosti zasnovanih na većem broju tajnih i javnih izvora.¹⁸

Obavještajna saradnja (intelligence cooperation) jeste proces usklađivanja obavještajnih interesa radi postizanja zajedničkih ciljeva učesnika u saradnji. Ovaj proces uključuje aktivnu razmjenu obavještajnih podataka i širok spektar drugih aktivnosti (djeljenje iskustava i znanja, pristup tehnologiji, obuka kadra, zajedničke operacije...). Bjern Fegersten je obavještajnu saradnju definirao kao: „eksplicitnu koordinaciju među subjektima koji realiziraju obavještajnu djelatnost radi postizanja zajedničkih ciljeva“.¹⁹ Potrebno je napomenuti da Fegersten u svojoj definiciji izraz „koordinacija“ koristi u kontekstu prilagođavanja ponašanja subjekata stvarnim ili anticipiranim ciljevima drugih učesnika. Da bismo obavještajnu saradnju sagledali u potpunosti, neophodno je utvrditi uslove koji determinišu proces saradnje, subjekte koji u njoj učestvuju i njihove motive, interese i ciljeve. Pored toga, treba sagledati principe na kojima se zasniva obavještajna saradnja, vrste i oblike kroz koje se realizira i na kraju efekte, odnosno rezultate i posljedice koje iz nje proističu.²⁰

¹⁶ Walsh J.: Intelligence Sharing in the European Union: Institutions are Not Enough, Journal of Common Market Studies, Vol. 44, No. 3, 2006, p. 627.

¹⁷ Lazović, R.R.: Ibid.

¹⁸ Dorn N.: European Strategic Intelligence: How far integration? Erasmus Law Review, Vol. 5, No. 1, 2008, p. 166.

¹⁹ Fägersten, B.: European Intelligence Cooperation: Drivers, Interests and Institutions, SIIA Papers No 6, Hallvigs Reklam AB 2008, p. 15.

²⁰ Lazović, R.R.: Ibid, str. 40.

ČINIOCI OBAVEŠTAJNE SARADNJE

Bitan uvjet koji određuje svaku društvenu aktivnost jeste stepen društvenog razvoja. On se manifestira preko stepena ekonomskog razvoja, karakteristika društvene organizacije i distribucije moći, demografske situacije, sistema vrijednosti i standarda ponašanja, nivoa društvene svijesti i komunikacija, kao i općih prostorno-geografskih uvjeta. Uvjete koji imaju poseban značaj za obavještajnu saradnju možemo načelno podijeliti na društveno-ekonomske, političke i bezbednosne. Društveno-ekonomski uvjeti ispoljavaju indirektan i direktan utjecaj na obavještajnu djelatnost i saradnju. U tom smislu, poseban značaj imaju paralelni procesi globalizacije i defragmentacije ljudskog društva. Imajući u vidu da su ljudi i njihove aktivnosti osnovni objekat obavještajnog interesiranja, problemi stanovništva reflektiraju se na saradnju među obavještajnim službama. Posebno su važni, povećanje broja i kretanje svjetskog stanovništva, povećan stepen urbanizacije na globalnom nivou, kao i problemi vezani za integraciju imigranata i krizu identiteta u savremenom društvu. Pored toga, razvoj slobodnog tržišta i kretanja u globalnoj ekonomiji, raspodjela svjetskog bogatstva, razvoj tehnologije i olakšan transfer znanja mijenjaju sve društvene aktivnosti, uključujući i obavještajnu djelatnost u cjelini.²¹

Na međunarodnu obavještajnu saradnju direktno utječu i kulturne razlike, koje dolaze do izražaja u multikulturalnom okruženju, ali i različite profesionalne kulture obavještajnih službi. Direktan utjecaj ostvaruje i razvoj informatičke i telekomunikacione tehnologije, koji pruža tehničke sposobnosti neophodne za bezbjednu realizaciju obavještajne saradnje. Pri tome, treba imati u vidu da države više nemaju monopol nad sistemima za zaštitu komunikacija. Čak se i za razvoj globalnog civilnog društva može reći da u sve većoj mjeri, preko mehanizama javne kontrole i nadzora, utječe na djelatnosti obavještajnih službi, a posebno na saradnju. Kako je obavještajna djelatnost u neposrednoj funkciji kreatora politike i donosioca odluka, politički uvjeti imaju direktan utjecaj i na proces obavještajne saradnje. Posebno značajan utjecaj ispoljavaju povećan broj i međuzavisnost aktera svjetske politike, raspodjela moći u svijetu, erozija tradicionalnog shvatanja suverenosti, finansijska izdvajanja za obavještajnu djelatnost i odnos kreatora politike i obavještajnih službi. Bezbjednosni uvjeti direktno utječu na obavještajnu saradnju. U tom smislu, posebno su značajni promjena prirode i načina ispoljavanja bezbjednosnih prijetnji, nova obavještajna paradigma, diverzifikacija objekata obavještajnog interesiranja, razvoj regionalnih organizacija za bezbjednost, dominacija SAD kao globalnog čvorišta obavještajne saradnje, kao i međuzavisnost koja iz toga proističe. Pored toga, na obavještajnu saradnju utječu i privatizacija sektora bezbjednosti, sve veći značaj informatičke bezbjednosti, jačanje ekonomske i industrijske špijunaže, izuzetno povećana količina javno dostupnih podataka i problem sa njihovom analizom.²²

²¹ Ibid.

²² Ibid, str. 40-41.

SUBJEKTI OBAVJEŠTAJNE SARADNJE

Primarni subjekti obavještajne saradnje su nacionalne obavještajne službe. Kao sekundarni subjekti u obavještajnoj saradnji javljaju se različite vrste nedržavnih subjekata, poput obavještajnih organa u međunarodnim organizacijama, obavještajnih udruženja i foruma, kao i privatni obavještajno-bezbjednosni sektor. Učesnici u procesu obavještajne saradnje razlikuju se u mnogo čemu. Karakterišu ih različiti obavještajni kapaciteti, operativne sposobnosti, stepen specijalizacije, specifično iskustvo i lokalno znanje. Obavještajne službe, kao osnovni subjekti obavještajne saradnje, razvijaju svoje aktivnosti u skladu sa potrebama. Rukovode se svojim motivima, interesima i ciljevima, koji, u zavisnosti od percepcije, mogu da podstiču ili negativno utječu na proces saradnje.²³

Provjera sopstvenih obavještajnih podataka obavještajnom razmjenom i saradnjom moguća je samo u slučajevima kada postoji izgrađen visok stepen povjerenja između učesnika u saradnji, jer nosi rizik od manipulacija. Provjera podataka u okviru obavještajne saradnje stalni je mehanizam za utvrđivanje povjerenja među partnerima u saradnji, pri čemu se ustupaju podaci koji su već provjereni iz više izvora. Uobičajena je praksa da se informacije drugih službi nikad ne smatraju pouzdanim u onoj mjeri kao što je to slučaj sa sopstvenim.²⁴

Prevazilaženje zakonskih ograničenja i nadzornih mehanizama sopstvene države predstavlja primjer nelegitimnog, pa čak i ilegalnog obavještajnog interesa. Klasičan primjer predstavlja ustupanje uhapšenih lica partnerskoj strani, drugoj službi ili privatnoj kompaniji zbog sprovođenja ispitivanja, radi izbjegavanja zakonskih ograničenja u primjeni torture. Na sličan način prevazilaze se ograničenja u primjeni tajnih akcija. Tako se smanjuje mogućnost kompromitacije u slučaju neuspjeha.²⁵

Mogućnost utjecaja na druge učesnike, pa i manipulacije obavještajnim podacima, proizilazi iz činjenice da se u toku saradnje ne otkrivaju izvori i načini prikupljanja. To stvara mogućnost, pogotovo u slučajevima gdje isključivo jedan subjekat (učesnik) ima pristup izvoru informacija ili sredstvima za prikupljanje informacija, da informacije koristi kao sredstvo utjecaja ili da plasira dezinformacije radi manipulacije drugim učesnicima u saradnji. Američka manipulacija satelitskim snimcima, u toku Prvog zalivskog rata 1991. godine, poslužila je kao razlog Francuskoj da inicira razvoj samostalnih evropskih IMINT kapaciteta.²⁶ Slično tome, mani puliranje podacima od strane SAD o iračkom

²³ Ibid, str 41.

²⁴ Herman M.: *Intelligence Power in Peace and War*, The Royal Institute of International Affairs, Cambridge University Press, 2003, p. 207.

²⁵ Lazović, R.R.: Ibid.

²⁶ Clough Chris, *Quid Pro Quo: The Challenges of International Strategic Intelligence Cooperation*, International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Volume 17, Number 4, 2004, p. 604.

programu oružja za masovno uništenje dovelo je do velike podjele među evropskim zemljama.²⁷

VRSTE I OBLICI OBAVJEŠTAJNE SARADNJE

U zavisnosti od kriterija koje primjenjujemo, razlikujemo nekoliko vrsta obavještajne saradnje. Na osnovu nivoa subjekata koji učestvuju u obavještajnoj saradnji, razlikujemo obavještajno-bezbjednosnu saradnju između agencija unutar države i međunarodnu obavještajnu saradnju. Međuagencijska saradnja na nacionalnom nivou ostvaruje se između državnih obavještajnih i bezbjednosnih agencija i privatnog obavještajno-bezbjednosnog sektora.²⁸

Međunarodnu obavještajnu saradnju na osnovu broja učesnika možemo podijeliti na bilateralnu i multilateralnu. Bilateralna obavještajna saradnja predstavlja najčešći oblik obavještajne saradnje. Razvijenost ove vrste saradnje najbolje može da ilustruje primjer Velike Britanije, koja trenutno ima uspostavljene veze različitog nivoa sa obavještajno-bezbjednosnim organizacijama 120 zemalja širom svijeta.²⁹ U pojedinim zemljama koordinacija međunarodne obavještajne saradnje svih elemenata nacionalnog obavještajno-bezbjednosnog sistema dodjeljuje se agencijama koje su najčešće nosioci spoljnog obavještajno-operativnog rada.³⁰

Bilateralnom saradnjom obavještajne službe razmijenjuju podatke i rezultate analitičke obrade tema od zajedničkog interesa. Pored toga, jedan učesnik može dozvoliti korišćenje sopstvene teritorije drugoj službi radi prikupljanja podataka u zamjenu za dobijanje pristupa tako prikupljenim podacima. Time nastoje da prevaziđu praznine u pokrivanju zone obavještajnog interesiranja, obezbjede pristup objektima obavještajnog interesiranja ili nedostatak ekspertize u određenim oblastima.³¹ Bilateralna obavještajna saradnja može se realizirati na *ad hoc* ili stalnoj osnovi (saradnja na neodređen vremenski period). Obavještajna saradnja na *ad hoc* principu obično je rezultat privremenog zajedničkog obavještajnog interesa i može se ostvariti čak i među suparnicima. Ovaj vid saradnje je vrlo pragmatičan i nosi relativno nizak nivo rizika. Između obavještajnih službi prijateljskih zemalja uglavnom se uspostavlja stalna veza. Ovakva vrsta veze najčešće podrazumijeva akreditovanje zvaničnih predstavnika u okviru diplomatskih predstavništava, uspostavljanje zaštićenih sistema za vezu, organiziranje redovnih susreta predstavnika službi na različitom nivou (direktori

²⁷ Lazović, R.R.: Ibid, str. 44.

²⁸ Lazović, R.R.: Ibid, str. 47.

²⁹ Herman, M.: Intelligence Power in Peace and War, The Royal Institute of International Affairs, Cambridge University Press, 2003, p. 208.

³⁰ Lazović, R.R.: Ibid.

³¹ Lefebvre S.: The Difficulties and Dilemmas of International Intelligence Cooperation, International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Volume 16, Number 4, 2003, p. 533.

službi, radne grupe i dr.), saradnju i razmjenu iskustava u procesu obuke kadra, izvođenje zajedničkih operacija i dr.³²

Zavisno od pravne osnove bilateralne saradnje, ona može biti formalna ili neformalna. Neformalna obavještajna saradnja zasniva se na nepisanom, „džentlmenском dogovoru“, dok se formalna saradnja između službi uspostavlja potpisivanjem memoranduma o razumijevanju, ugovora o razmjeni povjerljivih podataka ili sličnog dokumenta. Ne ulazeći u formu i sadržaj ovih dokumenata, treba istaći da oni u prvi plan stavljaju, prije svega, bezbjednost razmijenjenih informacija (mjere bezbjednosti u toku same razmjene, kao i ograničenja u vezi sa daljim postupanjem), a ne informacije same po sebi. Zato se s pravom može reći da način na koji razmijenjene informacije cirkuliraju u okviru nacionalnih sistema predstavlja ograničavajući faktor u obavještajnoj saradnji.³³

Obavještajna saradnja može se realizirati na ravnopravnoj osnovi ili urediti hijerarhijski. Stepem hijerarhije u obavještajnoj saradnji ima direktan utjecaj na njenu organizaciju. Ako je hijerarhija izražena, učesnici u saradnji teže specijalizaciji. Veći stepen specijalizacije dovodi do porasta međuzavisnosti. S druge strane, u slučajevima manjeg stepena hijerarhije učesnici su funkcionalno slični i teže da ostanu takvi. Funkcije učesnika u najvećoj mjeri proizilaze iz njihovih različitih sposobnosti. U skladu s tim, organizacija obavještajne saradnje se menja u skladu sa promjenama raspodjele sposobnosti između subjekata saradnje.³⁴

Subjekti koji raspolažu približno jednakim obavještajnim kapacitetima međusobno saraduju na ravnopravnoj osnovi. Međutim, čest je slučaj da u procesu obavještajne saradnje učestvuju subjekti sa različitim tehničkim kapacitetima i lokalnim znanjem. Tipičan primer su Sjedinjene Države i njihova obavještajna zajednica, za koju se s pravom može reći da predstavlja glavno čvorište u globalnoj obavještajnoj saradnji. Ukupna zvanična budžetska izdvajanja za potrebe obavještajne zajednice SAD na godišnjem nivou iznose 65% ukupnih izdvajanja u svijetu za ove potrebe.³⁵ Pored toga, tehnologija kojom raspolaže američka obavještajna zajednica omogućava razvoj i korišćenje novih obavještajnih disciplina, koje su većini službi u svijetu nedostupne. Iz prethodno iznijetog slijedi logično pitanje: Da li je uopće moguće, kao ravnopravan partner, saradivati sa SAD na obavještajnom planu?³⁶

Hijerarhijski uređena obavještajna saradnja podrazumijeva uspostavljanje odnosa subordinacije među učesnicima u procesu saradnje. Ona podrazumijeva da dominantna strana ima pravo da interpretira ugovor, razvije mehanizme nadzora potčinjene strane i u slučaju oportunističkog ponašanja preduzme predviđene

³² Lazović, R.R.: Ibid, str. 48.

³³ Aldrich R.: Transatlantic Intelligence and Security Cooperation, International Affairs, No80, 2004, p. 739.

³⁴ Lazović, R.R.: Ibid.

³⁵ Hippner C.: A Study Into the Size of the World's Intelligence Industry, Department of Intelligence studies, Erie, Pennsylvania 2009, p. 33.

³⁶ Lazović, R.R.: Ibid, str. 49.

kaznene mjere.³⁷ Ovakva vrsta saradnje obično se uspostavlja u posebnim uvjetima. Kao primjer može se navjesti obavještajna saradnja SAD i Zapadne Njemačke tijekom hladnog rata. Multilateralna obavještajna saradnja ostvaruje se u okviru međunarodnih organizacija (EU, NATO), udruženja (The Club of Berne, Kilowatt Group), na nivou grupe država (UKUS Agreement), regiona (MEC, SEEMIC, SEECIC) ili namenskih multinacionalnih obavještajnih centara (Alliance Base). U odnosu na bilateralnu saradnju, povećanjem broja učesnika u saradnji povećava se rizik od „oticanja“ podataka. Što su obavještajni podaci i informacije osjetljiviji, to je uži krug upoznat sa njima. Zato se u okviru multilateralne saradnje uglavnom razmjenjuju analitički obavještajni proizvodi većeg stepena opštosti, koji ne mogu da ugroze izvore i metode prikupljanja. Ipak, pojačano djelovanje međunarodnih organizacija, kao što su NATO, EU, pa čak i UN, u multinacionalnim operacijama zahteva sve veći razvoj multilateralne obavještajne saradnje. U zavisnosti od utvrđenih ciljeva, sposobnosti i kapaciteta učesnika i uslova u kojima se realiziraju, biraju se najpogodniji oblici obavještajne saradnje. Ser Stiven Lender (Sir Stephen Lander), bivši direktor britanske Službe bezbjednosti (UK Security Service), navodi da obavještajna saradnja uključuje četiri osnovna oblika: (1) razmjenu obavještajnih proizvoda nastalih na osnovu multidisciplinarno prikupljenih obavještajnih informacija, (2) razmjenu analitički obrađenih podataka prikupljenih jednom obavještajnom disciplinom, (3) razmjenu sirovih (neobrađenih) podataka i informacija i (4) operativnu saradnju.³⁸ Pored toga, mnogi autori navode obuku kadra i formiranje zajedničkih baza podataka kao oblike saradnje koji su zastupljeni u međunarodnoj obavještajnoj saradnji.³⁹

Razmjena analiza i procena visokog stepena općosti osnovni je oblik obavještajne saradnje između obavještajnih službi. Ovi obavještajni proizvodi nastali su na osnovu obavještajnih informacija prikupljenih različitim obavještajnim disciplinama (all-source analysis), tako da nekompromituju izvore i metode kojima su prikupljeni. Zbog toga je ovakav vid saradnje najbezbjedniji za obavještajne službe. S druge strane, sve dok se izvor drži u tajnosti, služba ima mogućnost fabrikovanja podataka koje on dostavlja.⁴⁰ Ovakav vid saradnje uključuje i razmjenu obrađenih podataka iz otvorenih izvora (OSINT), što je posebno značajno imajući u vidu lingvističke probleme. Informacije se mogu razmjenjivati putem zaštićenih sistema komunikacije ili na sastancima ekspertske grupe, kada se diskutuje o unapred dogovorenim temama. Pored značaja koji ova razmjena ima na informativnom planu, ovakav vid saradnje stvara kanale za komunikaciju među službama i predstavlja sredstvo za izgradnju daljeg povjerenja.

³⁷ Walsh J.: *Opportunism and Hierarchy in International Intelligence Sharing*, Paper prepared for the annual meeting of the American Political Science Association, Philadelphia, August, 2006, p. 10.

³⁸ Stephen L.: *International Intelligence Cooperation: An Inside Perspective*, Cambridge Review of International Affairs, Vol 17, No 3, October, 2004, pp. 491–492.

³⁹ Lazović, R.R.: *Ibid.*

⁴⁰ Walsh J.: *Opportunism and Hierarchy in International Intelligence Sharing*, Paper prepared for the annual meeting of the American Political Science Association, Philadelphia, August, 2006, p. 15, dostupan na <http://www.politicalscience.uncc.edu/jwalsh> (29. 11. 2009).

Po potrebi, službe jedna drugoj mogu da dostave upozorenja o neposrednoj opasnosti kroz uhodane i proverene kanale koji su već uspostavljeni.⁴¹

Razmjena obavještajnih informacija prikupljenih jednom obavještajnom disciplinom (single source reports) podrazumijeva ustupanje informacija manjeg nivoa općnosti. Strana koja ne raspolaže ili ima nedovoljne tehničke sposobnosti u procesu razmjene može ponuditi podatke prikupljene ljudskim izvorima i/ili specifičnim znanjem.⁴² Također, mogućnost jednog od učesnika da pristupi naoružanju i vojnoj opremi treće strane može da predstavlja element za saradnju (TECHINT). Razmjena neobrađenih obavještajnih podataka (raw intelligence) ukazuje na visok nivo povjerenja među službama. Ovi podaci mogu sa visokim stepenom vjerovatnoće da ukažu na izvor iz kojeg potiču i metode kojima su prikupljeni. Obično su u pitanju podaci prikupljeni tehničkim sredstvima (SIGINT, IMINT...), mada se razmjenjuju i izvještaji dobijeni putem ljudskih izvora.⁴³

Operativna saradnja predstavlja najviši nivo obavještajne saradnje. Ovaj vid se ostvaruje u fazama prikupljanja i obrade podataka i ukazuje na visok nivo povjerenja između strana. Može da se ostvari u okviru različitih obavještajnih disciplina i podrazumijeva zajedničko vođenje izvora ili eksploataciju tehnike. Operativna saradnja, kako je opisuje Stiven Lender, uključuje rad pripadnika različitih agencija na istim ciljnim objektima i može da uključi nadzor, zajedničko vođenje izvora, razmjenu lingvista, razmjenu tehničkog ili analitičkog osoblja itd. Ona se dešava kada su kapaciteti jedne službe nedovoljni da se odgovori na obavještajne zahtjeve.⁴⁴

Obuka i razmjena kadra je specifičan vid obavještajne saradnje koji, pored transfera znanja, razmjene naučenih lekcija i jačanja profesionalnih standarda, predstavlja i moćno sredstvo za izgradnju povjerenja među pripadnicima različitih službi. Od izuzetnog je značaja za obezbjeđenje interoperabilnosti, koja je neophodna za rad u multinacionalnom okruženju. To podrazumijeva, kako rad u zajedničkim obavještajnim organima u međunarodnim organizacijama, tako i obavještajnu podršku multinacionalnim operacijama. Razvoj povjerenja i razumijevanja promovira zajedničko djelovanje, kao što i zajednička baza obavještajnog znanja promovira dogovorene odluke.⁴⁵ Obuka kadra može se ponuditi i kao zamjena za usluge obavještajne službe druge države. Međutim, postoji i mišljenje da je obuka kadra od strane stranih službi neprihvatljiv rizik za bezbjednost zemlje.⁴⁶

⁴¹ Lazović, R.R.: Ibid, str. 50.

⁴² Ibid., p. 41.

⁴³ Lazović, R.R.: Ibid.

⁴⁴ Lander S.: International Intelligence Cooperation: An Inside Perspective, Cambridge Review of International Affairs, Vol 17, No 3, October, 2004, pr. 491–492.

⁴⁵ Michael H.: Intelligence Power in Peace and War, The Royal Institute of International Affairs, 1996, p. 217.

⁴⁶ Černi Oldrih (Oldřich Černý), bivši direktor obavještajne službe Češke na panelu: Češko iskustvo sa reformom obavještajnih službi, u organizaciji češke ambasade, 3. decembar 2007. godine u Beogradu.

Formiranje zajedničkih baza podataka o objektima obavještajnog interesiranja predstavlja poseban vid obavještajne saradnje. Baze podataka predstavljaju sistematiziran skup raznih obavještajnih podataka i informacija u elektronskom ili štampanom obliku od interesa za obavještajnu službu. One su skup podataka i informacija dobijenih eksploatacijom obavještajnih izvora koje su obrađene, verifikovane i dostavljene na upotrebu korisnicima ili arhivirane radi dalje dopune i provjere. Pored toga, one same po sebi predstavljaju izvor podataka i informacija. Kao izvor, one se prve eksploatiraju u potrazi za odgovorom na zahtjev korisnika, pogotovo u slučajevima kada nije moguće, racionalno ili potrebno angažirati druge izvore podataka. U procesu obavještajne saradnje, zajedničke baze podataka predstavljaju čvorne tačke koje povezuju učesnike. U tom smislu, one podrazumijevaju da postoji mogućnost pristupa svih učesnika, ali i njihova obaveza dopune i ažuriranja baza podataka.⁴⁷

OBAVJEŠTAJNA SARADNJA U NOVIM OKOLNOSTIMA GEOPOLITIČKIH INTERESA

U radu su iznijeti važniji dokumenti, činioци i sfere zajedničkih interesa na polju obavještajne saradnje na međunarodnom nivou. Ono što postoji u dokumnetima i što jemči prava država potpisnica, a što se, također, i uvjetuje kao njihovo pravo da se recipročno razmjenjuju informacije, može se, tako je i navedeno u radu, dovesti pod upitnim ne samo po pitanju uzajamnom povjerenja, već i novonastalih geopolitičkih interesa država. Kriza u Ukrajini, aneksiranje Krima kojim se protivi Evropska unija, te sa druge strane, sukob oko obustavljanja izgradnje "Južnog toga", i te kako, utjecali su na pogoršavanje političkih, ali i institucionalnih odnosa Evropske unije i Rusije na planu međunarodne obavještajne saradnje. S druge strane, u posljednje dvije godine, na tlu Evropske unije, desilo nekoliko terorističkih napada u kojima su meta bili civili i državne institucije, što ni u kakvom slučaju, nije bio cilj djelovanja aktera geopolitičkih kretanja, ali se može zaključiti da je uzrok tome nedovoljna međunarodna obavještajna saradnja. Primjerice radi, lica koja su izvršila terorističke napade, porijeklom sa Bliskog istoka, zbog ratom zahvaćenih država koje više nemaju ni diplomatki trajno uspostavljene institucije izvan svojih granica, nijesu u mogućnosti ili nemaju namjeru da pružaju informacije (ukoliko takve posjeduju) o svojim građanima za koje postoje sumnje da pripremaju izvođenje terorističkih napada u inostranstvu. S tim u vezi, veliki broj država NATO saveza koje su uključene u zaustavljanje širenja Isis-a, posjeduju informacije o njihovim kretanjima ili namjerama, što isto važi i za Ruske trupe koje su intenzivno prisutne posljednjih mjeseci, dužne su da obavještavaju sve zemlje koje su direktno li indirektno umiješane u ratne saveze i kao takve mogu biti meta terorističkih napada. Što se tiče uzajamno zahladnijih odnosa dvije velike vojne sile, ujedno, obje prisutne na ratom zahvaćenim prostorima Bliskog istoka, ne bi smjelo dovesti

⁴⁷ Lazović, R.R.: Ibid, str. 51.

u pitanje vitalne interese jednih i drugih u nastojanjima zaštite nacionalne bezbjednosti i svojih građana, čiji interesi se mogu dovesti u pitanje političkim sukobima koji bi utjecali na obavještajnu saradnju.

Vrhovni komandant NATO u Evropi, američki general Filip Bredlov (Philip Breedlove) rekao je danas da zemlje članice moraju biti spremne da brže razmijenjuju svoje obavještajne podatke, kako bi njihove nove snage za brzo reagiranje bile efikasne u suprotstavljanju preijtnjama. Prema mišljenju Bredlova, za brzo i efikasno raspoređivanje tih snaga, potrebni su jaki obavještajni podaci.⁴⁸ Visoka komesarka Evropske unije (EU) za vanjsku politiku i sigurnost Federica Magherini istakla je da je intenzivna saradnja i koordinacija aktivnosti između EU i NATO-a veoma važna, a da posebno mesto zauzima razmena obavještajnih podataka između ova dva subjekta.⁴⁹

Pitanje je koliko su obavještajne informacije bile dostupne turskim obavještajnim službama na dan pokušaja puča u toj zemlji 15. jula ove godine, a da ne govorimo o obimu, učešću lica i pripremanju za koje je postojao visok stepen tajnosti i isplaniranosti. Postavlja se pitanje, da li je Turska, kao članica NATO-a, i država čija se geopolitika posljednjih mjeseci ne podudara u potpunosti sa politikom dominirajućih faktora Alijanse, bila prepuštena da se "sama snalazi" i da li su joj uskraćene informacije o spremanju vojnog puča koji je za cilj, pored svrgavanja vlasti, ima i cilj da podvede egzekuciji veliki broj neistomišljenika i običnih građana? Bilans žrtava koje su izgubile živote usljed napada pušista u Turskoj govori u prilog tome. Pravu katastrofu, spriječili su samo mudri potezi Vlade Republike Turske.

Predsjednik Republike Turske, gospodin Redžep Tajip Erdoan, nekoliko mjeseci prije pokušaja puča, javno je iznio svoje mišljenje i upozorio da se Turska nalazi u problemu u vidu razmjene obavještajne saradnje sa zapadnim zemljama.

"Zapadne zemlje su nas ostavile same. Naša očekivanja za razmjenom obavještajnih podataka nisu nikad ispunjena", rekao je Erdogan u intervjuu za američku mrežu Si-En-En, koja je objavila dijelove iz tog razgovora.⁵⁰

"Pozvali smo zemlje da uspostavimo zajednički stav protiv terorizma, ali mnoge članice Evropske unije izgleda da nisu dale na važnosti tom pozivu u mjeri u kojoj on to zaslužuje", istakao je turski predsjednik, a prenela agencija AFP.⁵¹

Da li su ekonomski i politički odnosi sa Rusijom, koje se Turska nije "odrekla" kao strateškog partnera, utjecali da joj obavještajna pomoć izostane, samo je još jedna enigma koja zaslužuje prostor za ozbiljnije razmatranje. Ono što zabrinjava svakog čovjeka, jeste nemilosrdnost i odsustvo civilizacijskih etičkih vrijednosti, te

⁴⁸ Vidi: <http://www.novimagazin.rs/svet/potrebno-brze-razmjenjivanje-obavestajnih-podataka>, dostupno: 25.03.2015.

⁴⁹ Vidi: <http://www.trt.net.tr/srpski/svet/2015/05/14/razmena-obavestajnih-podataka-vazna-u-borbi-protiv-pretnji-274400> Dostupno: 12.01.2016.

⁵⁰Vidi: <http://www.kurir.rs/planeta/erdogan-razocaran-zapadom-nema-dovoljne-razmene-obavestajnih-podataka-clanak-2199087> Dostupno: 31.03.2016.

⁵¹ Isto.

bezobzirnosti oko mogućih žrtvi. Ne postoji izgovor, niti realan odgovor na propuste ili namjere ovakvog tipa kada su pomenute okolnosti u pitanju.

REZIME/ZAKLJUČAK

Od kraja osamdesetih godina prošloga vijeka, kada se policijsko-obavještajni pristup mijenja gotovo iz korijena, ili, tačnije, kada se reaktivni pristup rada mijenja proaktivnim, nameću se novi stavovi po pitanju stvaranja globalnog sistema zaštite koji se oslanja upravo na međunarodnim odnosima na tom polju. Međunarodnu policijsko-obavještajnu saranju, države ne bi, vjerovatno, inicirale same po sebi, što zbog političkih ili ideoloških neslaganja sa drugima (ako izuzmemo blokovse saveze), već ih trend porasta kriminaliteta kao cjeline i novih oblika ugrožavanja bezbjednosti među kojima se terorizam javio kao najopasniji, primorava na to. Trend da se jedna ideologija inicira u jednoj državi, planira i logistički obrađuje u drugoj, a realizira u trećoj, što je također, i slučaj sa transnacionalnim kriminalom, nameće pitanje: koliko je uopće moguće stvoriti siguran sistem, bezbjednu državu i prognozirati blagostanje u nekom predvidivom periodu, bez saznanja, bez predvidljivosti koja ostavlja sve pred svršen čin? Očigledno da je nemoguće. Što zbog nemogućnosti sprečavanja, što zbog teškog reagiranja na sprečavanje posljedice.

Svjesni smo da su protokoli koji se i u ovom radu spominju, vrlo važni sa aspekta formalnog i pravnog uređenja odnosa među državama na ovom planu, ali se, kao i svi protokoli trebaju podrediti njihovoj izvornoj funkciji, bez utjecaja politike. Definitivno, ukoliko politika i "interesi iznad interesa" velikih globalnih sila nadmaše interese da se štite ljudski životi i ukoliko razmjena informacija koje jedni imaju, a ne žele ih prosljediti drugima koji su u opasnosti, ne funkcioniра, svijet ozbiljno korača novim barbarskim stazama, ništa manje surovim nego li onim iz ne tako davne svijerepe povijesti. Svijet može biti različit, ali u ovome jedinstven, jer suprotno tome, svaka neefikasnot ide u korist zajedničkom neprijatelju: terorizmu i transnacionalnom kriminalu

L I T E R A T U R A

Primarna: udžbenici, naučni radovi i članci

1. Aldrich R.: Transatlantic Intelligence and Security Cooperation, International Affairs, No 80, 2004.
2. Anderson, M.: Policing the World, Oxford University Press, Oxford, 1989.
3. Babović, Budimir.: Policija u svjetskom poretku, Beograd, 1997.
4. Clough Chris, Quid Pro Quo: The Challenges of International Strategic Intelligence Cooperation, International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Volume 17, Number 4, 2004.

5. Črnčec, D.: Nova obveščevalna paradigma in Evropska unija, *Varstvoslovje-Revija za teorijo in prakso zagotavljanja varnosti*, Fakulteta za Varnostne vede Univerza v Mariboru, let 11, št/no.1, Maribor, 2009.
6. Dorn N.: *European Strategic Intelligence: How far integration?* *Erasmus Law Review*, Vol 5, No. 1, 2008.
7. *Encyclopedie Nationale de la Police*, Paris, 1955.
8. Fägersten, B.: *European Intelligence Cooperation: Drivers, Interests and Institutions*, SIIA Papers No 6, Hallvigs Reklam AB 2008.
9. Herman M.: *Intelligence Power in Peace and War*, The Royal Institute of International Affairs, Cambridge University Press, 2003.
10. Hippner C.: *A Study Into the Size of the World's Intelligence Industry*, Department of Intelligence studies, Erie, Pennsylvania 2009.
11. Lander S.: *International Intelligence Cooperation: An Inside Perspective*, *Cambridge Review of International Affairs*, Vol 17, No 3, October, 2004.
12. Lazović, R.R.: *Međunarodna obaveštajna saradnja, Vojno delo*, Ministarstvo odbrane Republike Srbije, Beograd, 2013.
13. Lefebvre S.: *The Difficulties and Dilemmas of International Intelligence Cooperation*, *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, Volume 16, Number 4, 2003.
14. Michael H.: *Intelligence Power in Peace and War*, The Royal Institute of International Affairs, 1996.
15. Romander, H.: *La reforme de la police suedoise*, *Revue internationale de criminologie et de police technique*, No 4, 1986.
16. Stephen L.: *International Intelligence Cooperation: An Inside Perspective*, *Cambridge Review of International Affairs*, Vol 17, No 3, October, 2004.
17. Richelson, J.T.: *The U.S. Intelligence Community*, Fifth Edition. Boulder, Colorado, Westview Press, 2008.
18. Walsh J.: *Intelligence Sharing in the European Union: Institutions are Not Enough*, *Journal of Common Market Studies*, Vol 44, No. 3, 2006.
19. Walsh J.: *Opportunism and Hierarchy in International Intelligence Sharing*, Paper prepared for the annual meeting of the American Political Science Association, Philadelphian, August, 2006.

INTERNATIONAL POLICE INTELLIGENCE COOPERATION

MSc Dzenis Sacirovic

Abstract:

In this paper, the author introduces the content of the international police relations, multilateral intelligence activities in the field of information exchange and cooperation in the detection and prevention of crimes and their perpetrators, in terms of needs. On the other hand, the author is the dominant mindset of local and regional authors on this point, I do not do short chronological avoiding action at the international level, respectively, signed the agreement as a model uspostavljajućih action and commitment. In addition, all of the above factors, subjects and forms of intelligence cooperation at the international level. Criticism of contemporary political implications odražavanih in the field of security, one of the problems to which the author points out at the end with the aim of theoretical and practical essence of the problem is not bypassed in the world today, a situation that bilateral political relations , there can be an advantage in relation to the substance of securing protection people and goods. In priilog Tome going inefficient, or deliberately delayed reaction in the exchange of information during the terrorist attack on it diverzanstskih State party was the one who had the right to pass on their information base.

Keywords: international, multilateral agreements ,, intelligence cooperation, exchange of information, political implications.